

Review of the Publishing Situation of Books in Azeri Turkish Language from 1979 to 2016

Davood Shoghpour

Ph.D in Knowledge and Information Science, Islamic Azad University, Tehran north branch, Tehran, Iran. E-mail: Shoghpour2007@yahoo.com

Nadjla Hariri

*Corresponding author, Professor, Department of Knowledge and Information Science, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran. E-mail: nadjlahariri@gmail.com

Zahra Abazari

Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Islamic Azad University, Tehran north branch, Tehran, Iran. E-mail: Abazari391@yahoo.com

Abstract

Objective: In this study, access to information about the status of book publishing in Azeri Turkish and its evolution in the years after the Islamic Revolution is the most important goal. Extracting and obtaining statistics on books published in Azeri Turkish in the last 40 years has led to significant results. In general, the main concern raised in this research is the status of publishing books in Azeri Turkish.

Methodology: This citation and bibliometric study was performed using descriptive statistics. The statistical population of the present study is 4690 titles of books in Azeri Turkish language published in the whole country between years 1979 to 2018. The specifications of these books have been obtained by referring to reputable databases such as Book House, National Bibliography of Iran. In addition, in order to obtain the specifications of all books published in Azeri Turkish, we have referred to authoritative bibliographies that have been prepared and compiled by renowned bibliographers over the past years.

Findings: The results show that the most books published in Azeri Turkish in 2018, related to 374 titles. And the lowest is 8 titles in 1992. Of the mentioned books, 3377 are authored. Publishers of Tabriz are in the first place with the publication of 1707 titles of books in Azeri Turkish language. There are 3404 first edition titles. The number of monolingual books (Azeri Turkish) is 4356 titles and only 334 titles have been published in two or more languages.

Most of the books published in Azeri Turkish are related to literature. The steep downward slope of the average number of books has reached three digits, the lowest average number of books related to 2018 is 665 copies. In all the years studied, the average price of books has been

increasing. Available statistics show that on average, in the years under study, less than 120 books have been published annually in Azeri Turkish.

Conclusion: A review of various sources and studies showed that no research has been done in relation to the subject under study. The findings of this study can be useful in future decisions and policies in the field of publishing books in Azeri Turkish.

Keywords: Book publishing, Azeri Turkish language

Article type: Research

How to cite:

Shoghpour, D., Hariri, N., & Abazari, Z. (2022). Review of the Publishing Situation of Books in Azeri Turkish Language from 1979 to 2016. *Library and Information Sciences*, 25(3), 189-213.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 13/08/2021

Received in revised form: 19/10/2021

Accepted: 20/11/2021

Available online: 21/12/2022

Publisher: Central Library of Astan Quds Razavi
Library and Information Sciences, 2022, Vol. 25, No.3, pp. 189-213.

© The author (s)

پښتو ژبې ښوونځي او مطالعاتو مرکز
پرمختګ ښوونځي او مطالعاتو مرکز

بررسی وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۹۷

داود شوق پور

دانشجوی دکتری، رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران. رایانامه: Shogpour2007@yahoo.com

نجلا حریری

*نویسنده مسئول، استاد گروه اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران. رایانامه: nadjlahariri@gmail.com

زهرا اباذری

دانشیار، گروه اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران. رایانامه: Abazari391@yahoo.com

چکیده

یکی از معیارهای سنجش میزان پیشرفت در هر جامعه، نشر کتاب است. میزان نشر کتاب، معمولاً محک مناسبی برای نشان دادن رشد و توسعه علمی، فرهنگی، اقتصادی و ... یک جامعه است. نگاهی به وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری نشان می‌دهد که همواره در افت و خیزهای فراوان بوده و کمتر روی آرامش به خود دیده است. **هدف:** در این پژوهش، دسترسی به اطلاعاتی درباره وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری و سیر تحول آن در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی مهم‌ترین هدف است. استخراج و به دست آوردن آمار کتب منتشرشده به زبان ترکی آذری در ۴۰ سال اخیر، به نتایج قابل توجهی منتج شده است. به طور کلی در این پژوهش پرسش اصلی مطرح شده عبارت است از این که وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری در سال‌های مورد پژوهش از نظر شمارگان، سال نشر و موضوع چگونه است؟ **روش:** پژوهش حاضر از نقطه نظر هدف بنیادی و از نظر روش انجام، روش استنادی و کتاب‌سنجی با استفاده از آمار توصیفی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، تعداد ۴۶۹۰ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری که در فاصله سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۹۷ در کل کشور چاپ و منتشر شده‌اند، است. مشخصات این کتاب‌ها با مراجعه به بانک‌های اطلاعاتی معتبر مانند خانه کتاب و کتاب‌شناسی ملی ایران به دست آمده است. در کنار آن‌ها، برای دستیابی به مشخصات همه کتاب‌های منتشر شده به زبان ترکی آذری، به کتاب‌شناسی‌های معتبر که توسط کتاب‌شناسان بنام در طی سالیان گذشته تهیه و تدوین شده‌اند، مراجعه گردیده است. با توجه به ماهیت موضوع پژوهش برای بررسی وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری بین سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۹۷ از روش استنادی و کتاب‌سنجی با استفاده از آمار توصیفی استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین کتاب منتشرشده به زبان ترکی آذری به سال ۱۳۹۷، به تعداد ۳۷۴ عنوان مربوط می‌شود و کمترین آن به تعداد ۸ عنوان در سال ۱۳۷۱ است. از مجموع کتاب‌های مذکور تعداد ۳۳۷۷ عنوان تألیفی است. ناشران شهر تبریز با انتشار ۱۷۰۷ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری در رتبه اول قرار دارند. تعداد ۳۴۰۴ عنوان چاپ اول هستند. تعداد کتاب‌های تک زبانه (ترکی آذری) ۴۲۵۶ عنوان بوده و تنها ۳۳۴ عنوان کتاب به دو یا چند زبان منتشر شده است. بیشتر کتاب‌های منتشر شده به زبان ترکی آذری مربوط به موضوع ادبیات است. شیب تند نزولی متوسط شمارگان کتاب، تعداد آن را به عدد سه رقمی رسانده است که کمترین تعداد متوسط شمارگان به سال ۱۳۹۷ مربوط می‌شود که به تعداد ۶۶۵ نسخ است. در همه سال‌های مورد پژوهش، متوسط قیمت کتاب رو به افزایش بوده است. آمار موجود نشان می‌دهد که در سال‌های مورد پژوهش، به طور متوسط سالانه تعداد کمتر از ۱۲۰ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری منتشر شده است. **اصالت/ ارزش:** بررسی منابع و پژوهش‌های مختلف نشان داد که تاکنون پژوهشی در ارتباط با موضوع مورد پژوهش انجام نیافته است. یافته‌های این پژوهش می‌تواند در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های آتی در زمینه انتشار کتاب به زبان ترکی آذری مفید باشد.

کلیدواژه‌ها: نشر کتاب، زبان ترکی آذری

نوع مقاله: پژوهشی

استناد:

شوق پور، داود؛ حریری، نجلا؛ اباذری، زهرا (۱۴۰۱). بررسی وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۹۷. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۲۵(۳)، ۱۸۹-۲۱۳.

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۵/۲۲ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۰/۷/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۲۹ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۹/۳۰

ناشر: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۴۰۱، دوره ۲۵، شماره ۳، شماره پیاپی ۹۹، صص. ۱۸۹-۲۱۳.

© نویسندگان

مقدمه

چاپ ابزاری است برای نشر اندیشه و بازیافت آن که در طول زندگی بشر به کار می‌رود. یکی از معیارهای سنجش میزان پیشرفت در هر جامعه، نشر کتاب است. نشر کتاب، همواره در مسیر جوامع برای رسیدن به اهداف فرهنگی، هنری، علمی، و ... نقش تعیین‌کننده‌ای را داشته و خواهد داشت. سرعت تحولات در دنیای نشر بالاست که این تحولات در جهت دسترسی آسان‌تر به جریان اطلاعات در حرکت است. حوزه فرهنگ مکتوب یا به عبارتی نشر که در همه کشورهای جهان، شالوده و بدنه فرهنگ و علم محسوب می‌شود از حوزه‌هایی است که به دلیل بنیه ضعیف همواره حتی در کشورهای توسعه‌یافته مورد حمایت دولت‌ها بوده است و تلاش می‌شود تا با قوانین حمایتی بسترهای رشد این صنعت هموارتر شود. در حقیقت ما با مجموعه‌ای از مشکلات مواجه هستیم که با کم شدن تقاضا برای کتاب و کاهش سطح کتابخوانی در کشور و افت شمارگان کتاب تا زیر ۱۰۰۰ نسخه روز به روز بر تعداد این مشکلات افزوده می‌شود.

میزان نشر کتاب، معمولاً محک مناسبی برای نشان دادن رشد و توسعه علمی، فرهنگی، اقتصادی و ... یک جامعه است. نگاهی به وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری نشان می‌دهد که نشر کتاب به زبان ترکی همواره در افت و خیزهای فراوان بوده و کمتر روی آرامش به خود دیده است؛ به طوری که در سردرگمی مفرطی قرار گرفته و به درک درستی از مسائل و مشکلات خویش دست نیافته است. این در حالی است که نشر کتاب در دنیای پیشرفته به یک ثبات نسبی دست یافته و همه عناصر و اجزای آن بلوغ کاملی را تجربه می‌کنند.

نشر کتاب، نقطه‌ای است که در آن نیازهای فرهنگی جامعه، ضرورت‌های اقتصادی، امکانات فنی، هدف‌ها و نیازهای گروه‌های گوناگون اجتماعی، فکر، اندیشه، علم، هنر، عاطفه و بسیاری از چیزهای دیگر به هم گره خورده است (آذرنک، ۱۳۷۸، ص. ۱۸۶). می‌توان گفت، هیچ آفرینش و پژوهشی بدون مخاطب نیست و اگر صنعت نشر کشوری نتواند میان پدیدآورندگان از یکسو و مخاطبان از سوی دیگر پیوند برقرار کند، داد و ستد میان ذهن‌های مولد جامعه آسیب جدی می‌بیند؛ برعکس، نشری که فعال است و می‌تواند محصول فرهنگی خود را به درون جامعه ببرد یا احیاناً موفق می‌شود خوانندگان تازه و تازه‌تری بیابد، نیازها و تقاضاهای جدیدی برمی‌انگیزد و بر آفرینش و تولید تأثیر مستقیم می‌گذارد (نوروزی، ۱۳۹۵، ص. ۳). نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل آماری کتب منتشره می‌تواند در شناخت درست کمبودها و مشکلات قلمروی نشر کمک کند. تا با برنامه‌ریزی‌های مناسب نسبت به حل مشکلات موجود راهکارهای مناسب در پیش گرفته شود که این امر منجر به رشد و توسعه صنعت نشر کشور خواهد شد.

همچنین، نگرش درستی در اختیار دست‌اندرکاران این صنعت اعم از نویسندگان، ناشران، توزیع‌کنندگان، و جزء آن قرار می‌دهد (باب الحوائجی، ۱۳۷۸).

با در نظر گرفتن این شاخص در کنار سایر شاخص‌های تولید علم برای نشان دادن میزان رشد فعالیت‌های علمی، هنری و فرهنگی و ... جامعه می‌توان با اتخاذ تصمیمات سنجیده‌تر به برنامه‌ریزی‌های مفید برای آینده نشر دست پیدا کرد.

جستجو در منابع مختلف و مراکز اطلاع‌رسانی متعدد نشان داد که تا به حال در خصوص وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری پژوهش مستقلی انجام نیافته است. بیشتر پژوهشگران و محققان حاصل تلاش خود را در قالب کتاب‌شناسی با عناوین مختلف منتشر نموده‌اند که معمولاً این کتاب‌شناسی‌ها دربرگیرنده فهرست منابع منتشرشده در مقطع زمانی معین است. بدون در نظر گرفتن زبان کتاب‌های منتشرشده به پژوهش‌های زیادی می‌توان اشاره کرد که به بررسی وضعیت نشر کتاب در سال‌های گذشته پرداخته‌اند؛ حتی این پژوهش‌ها، بیشتر محدود به حوزه جغرافیایی خاص بوده و دوره زمانی چند سال را در بر می‌گیرند و معمولاً به بررسی وضعیت آماری و کمیت نشر کتاب در کشور یا مناطقی از کشور پرداخته‌اند. بعضی از پژوهشگران در نتایج پژوهش خود به مشکلاتی مانند: ممیزی کتاب، عدم توجه دولت به نشر، موانع اقتصادی موجود، نبود سیستم آموزشی مناسب در مدارس و دانشگاه‌ها، عدم وجود فرهنگ مطالعه در میان آحاد مردم و غیره، توجه خاصی نشان داده‌اند (خرمشاهی و آذرنگ، ۱۳۵۴؛ کیاسی، ۱۳۸۲؛ اوصیا، ۱۳۸۴؛ تجدد، ۱۳۸۶؛ نظربلند، ۱۳۸۴).

رنجبری (۱۳۸۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی وضعیت کتاب‌های منتشر شده در ایران از سال ۱۳۵۷ تا آخر اسفند ۱۳۷۸» به این نتیجه رسیده است که بیشترین کتاب‌های منتشر شده در موضوع دین و سپس ادبیات است و کمترین تعداد کتاب‌های منتشرشده به موضوع‌های هنر و فلسفه مربوط می‌شوند.

صبحی (۱۳۸۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی نقش ناشران مستقر در تهران در توسعه و پیشرفت فرهنگی کشور در سال‌های (۱۳۷۰-۱۳۷۹) پرداخته است. از نتایج مهم این پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که بیشترین کتاب‌های منتشرشده به موضوع دین و سپس ادبیات مربوط می‌شود. کمترین تعداد کتاب منتشرشده نیز به موضوع‌های هنر و فلسفه مربوط می‌شود.

مکی زاده (۱۳۸۲) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی وضعیت نشر و ناشران کتاب در استان یزد طی دهه ۷۰» نشان می‌دهد که به استثنای دو سال ۱۳۷۱ و ۱۳۷۵ در کل، رشد انتشارات سیر صعودی را طی کرده

است ولی نسبت به کل کشور در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. از نظر موضوعی، بیشترین عناوین در حوزه ادبیات و کمترین عناوین در حوزه هنر منتشر شده است.

مهدیانی و مرتضوی (۱۳۸۳)، در پژوهشی با عنوان «سیمای نشر کتاب در ایران طی برنامه‌های دوم و سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۷۳-۱۳۸۳)» انجام داده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در ۲۴ سال گذشته یعنی سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۸۱، تعداد ۲۴۹۵۵ عنوان کتاب در ایران منتشر شده و نشر کتاب در این مدت، میانگین نرخ رشدی حدود ۲۲ درصد داشته است. در این دوره گروه دین با برخورداری از ۲۱ درصد سهم از کل کتاب‌های منتشر شده در ردیف نخست و ادبیات و علوم عملی به ترتیب با ۲۰/۶ و ۱۲/۱ درصد سهم، در ردیف‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. رده‌های کلیات، فلسفه و روان‌شناسی و هنر با برخورداری از کمترین سهم، مرتبه‌های پایانی این مقایسه را به دست آورده‌اند.

علی بابایی درمنی (۱۳۸۶)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی وضعیت نشر استان مرکزی پس از انقلاب اسلامی» با استفاده از دو روش پیمایشی توصیفی و کتابخانه‌ای وضعیت نشر استان مرکزی را بررسی کرده است. در تمامی سال‌های بازه پژوهش، بالاترین میزان عنوان کتاب در موضوع دین و مذهب با ۱۰۶ عنوان (۳۰/۲) است و کمترین میزان عنوان منتشر شده، متعلق به هنر با ۴ عنوان (۱/۱ درصد) است. بر اساس یافته‌های پژوهش مشاهده می‌شود که تعداد عناوین چاپ شده در این سال‌ها بسیار اندک است. (۳ درصد از نشر ملی)

باب الحوائجی و دیگران (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل آماری سیر تحول و زمینه‌های نشر کتاب ایران میان سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۸۷» به بررسی تحلیلی وضعیت نشر کتاب در ایران در سال‌های مذکور می‌پردازند. به طور میانگین ۲۳ درصد از جمع کتاب‌های منتشر شده را کتاب‌های ترجمه، ۷۷ درصد تألیف، ۵۱ درصد چاپ نخست و ۴۹ درصد چاپ مجدد تشکیل دادند. همچنین، ۷۷ درصد از کتاب‌ها در تهران و تنها ۲۳ درصد در دیگر شهرستان‌ها منتشر شده است. کتاب‌های قلمرو دین بیشترین و کلیات کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند.

در مقاله روا و بیگدلی تحت عنوان «بررسی وضعیت نشر کتاب در استان بوشهر بین سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۹۰ و چاپ و چاپخانه» که در سال ۱۳۹۷ در مجله فرهنگ رسانه منتشر شده است، به نکات جالب توجهی اشاره گردیده است. تعداد ۳۳۴ عنوان کتاب در استان بوشهر در طی سال‌های مورد پژوهش منتشر شده است. بیشترین تعداد کتاب‌های منتشر شده با ۶۰ عنوان در سال ۱۳۸۳ و کمترین تعداد با ۶ عنوان در سال ۱۳۹۰ بوده است. همچنین کتاب‌های حوزه‌های ادبیات و دین هر کدام با ۱۱۱ و ۸۲ عنوان بیشترین و کتاب‌های حوزه فلسفه و روان‌شناسی با ۱ و ۲ عنوان کمترین کتاب‌های منتشر شده را به خود اختصاص دادند. از میان

کتاب‌های منتشر شده ۹/۵۸ درصد کتاب‌ها ترجمه شده، ۹۰/۴۱ درصد کتاب‌ها تألیفی، ۸۸/۶۲ درصد کتاب‌ها چاپ اول و ۱۱/۳۷ درصد تجدید چاپ بودند.

نایلر^۱ (۲۰۰۱) در مقاله‌ای به بررسی کتابخانه‌ها در عصر الکترونیک می‌پردازد و می‌افزاید کتابخانه‌های ترکیبی و دو رگه که آمیزه‌ای از منابع چاپی و الکترونیکی هستند، هر کدام دو گونه بر نحوه استفاده تأکید می‌ورزند. مواد چاپی، کمک به استفاده‌کننده با استفاده از اطلاعات موجود و منابع الکترونیکی، بیشتر بر اطمینان از دسترسی به اطلاعات تأکید دارند. از سوی دیگر، دلایل این که چرا محتوای نشریات بیشتر از کتاب‌ها تحت تأثیر پیشرفت الکترونیکی شدن منابع اطلاعی قرار گرفته و همچنین تشریح دیجیتال شدن نشریات و پیوند کتابخانه‌ها، در شناسایی با محتوای مرتبط و کیفیت بالا که دغدغه همیشگی کاربران بوده و خواهد بود، مورد مطالعه قرار گرفته است.

یانگ^۲ (۲۰۰۴)، در مقاله‌ای با عنوان «صنعت چاپ و نشر کتاب در کره جنوبی به بررسی وضعیت نشر کشور کره جنوبی» پرداخته است. در این مقاله اشاره شده که منحنی رشد نشر کره جنوبی با شیب تندی از دهه ۱۹۶۰ به بعد به صورت صعودی مسیر خود را طی کرده است. میانگین شمارگان کتاب‌ها بیش از ۲۷۰۰ نسخه بوده است. تعداد ناشران در طی ۱۰ سال بیش از ۲۵ برابر افزایش یافته است.

بویازر^۳ (۲۰۰۶)، در پایان‌نامه خود با عنوان «چاپ و نشر کتاب در ترکیه: مشکلات و چشم‌انداز آن در زمینه نشر»، پیشنهاد می‌دهد که از فرصت‌های تکنولوژیکی در روند تولید کتاب استفاده شود. سرمایه‌گذاری در نظام توزیع و بازاریابی کتاب، استفاده از روش‌ها و تاکتیک‌های جدید برای ترویج و تبلیغ کتاب، حذف واحدهای کوچک و مستقل، افزایش گروه‌های بزرگ تجاری در زمینه کتاب، از دیگر پیشنهادهای ایشان می‌باشد.

گریگوریو و عجوبی^۴ (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی چاپ و نشر کتاب در روسیه» به لغو ممیزی و کنترل محتوایی کتاب اشاره می‌کنند که موجب رشد ناگهانی در زمینه نشر شده است؛ اما به نظر محققان این پژوهش در صنعت نشر روسیه به خصوص در زمینه تولید و بازاریابی، باید بازاندیشی شود.

ژائومی^۵ (۲۰۱۰)، در مقاله خود با عنوان «صنعت چاپ و نشر، نقطه عطفی برای چین» به بررسی شرکت‌ها و افرادی که از عوامل تغییر در زمینه تحولات چاپ و نشر کتاب‌های سنتی و دیجیتال در چین هستند، پرداخته است. طبق این پژوهش چنین ارزیابی شده است که بازار چاپ و نشر رشد چشمگیر و

1. Naylor
2. Yang
3. Boyarz
4. Grigoriev & Adjoubei
5. Xiaomei

بیشتری نسبت به بازار تلفن همراه، با توجه به اطلاعات مربوط به ناشران و اطلاعات مالی آن‌ها از گذشته تا حال خواهد داشت. در این پژوهش نقش‌ها و الگوهای جدیدی در رابطه با اداره کل مطبوعات و انتشارات، برای برنامه‌ریزی و تنظیم مجدد تشکیلات سازمانی آن‌ها از شرکت چاپ و نشر کوچک به گروه‌هایی با سرمایه‌گذاری بزرگ خارجی ارائه شده است.

هاو^۱ (۲۰۱۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان بازنگری در صنعت چاپ و نشر کتاب تایوان، به بررسی وضعیت چاپ و نشر کشور تایوان در دوره‌های مختلف می‌پردازد. وی در آغاز، تاریخچه نشر کشور را عنوان نموده و آن را به سه دوره تقسیم می‌کند و در نهایت به بررسی کامل دوره سوم به عنوان عصر جدید می‌پردازد. وی بیان می‌کند که پیشرفت چشمگیر این دوره به علت پنج حلقه مرتبط با هم شامل شرایط اقتصادی، میزان آزادی فکر و بیان در جامعه، توجه به جامعه تحصیل کرده و مخاطبان کتاب و نیازسنجی آنان، پیشرفت‌های تکنولوژیکی و شرایط مؤثر بر صنعت نشر بوده است.

چی^۲ (۲۰۱۴)، در پژوهش خود رویدادهای الکترونیکی و دیجیتالی را در عرصه نشر مورد بررسی قرار داده است. این رویدادها شامل تحکیم و تقویت نقش سنتی ناشران - توسعه نقش ناشران برای استقبال از نوآوری و شبکه‌های اطلاعاتی، تجربه با استفاده از محتوای تعاملی بیشتر و الگوهای جدید تجاری و تعهد داشتن به مردم برای به نمایش گذاشتن ارزش نشر می‌شود و چالش‌های موجود بر سر راه ناشران در سرعت بالای پیشرفت‌های فناوریانه، انفجار محتوا و مسئله تصویر صنعت نشر برمی‌شمارد.

هوروبتس^۳ (۲۰۱۸)، معتقد است که نبود نظام آماری دقیق و مشکلات زیرساختی در زمینه نشر کتاب موجب ایجاد اختلال در چاپ و نشر کتاب شده است.

به طور کلی از نتایج پژوهش‌های انجام یافته چنین بر می‌آید که نشر کتاب در ایران از نظر کمی، از رشد ناکافی برخوردار بوده است و لازم می‌نماید که در این زمینه سرمایه‌گذاری شده و با انجام تدابیر مختلف به رشد کمی و کیفی مطلوب دست پیدا کند. با اهتمام بیشتر و درخور توجه، می‌توان از پتانسیل‌های موجود بهره‌برداری‌های لازم را برد تا منجر به رشد قابل قبولی در این زمینه شود. بررسی‌های نشر کتاب در ایران نشان می‌دهد که این صنعت در گذشته و حال حاضر دچار چالش‌هایی است. در نتیجه از رشد مطلوبی برخوردار نمی‌باشد. با این که سالانه تعداد عناوین منتشره افزایش می‌یابد؛ اما شمارگان متوسط کتاب روند نزولی را سپری می‌کند و به بیان ساده از هر کتاب نسخه‌های کمی چاپ شده و به فروش می‌رود (افضلی، ۱۳۹۷) که این امر موجب ایجاد مشکلات فراوان در زمینه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، علمی و ... می‌شود.

1. How

2. Chi

3. Horobets

هدف

این مقاله، که از نتایج پژوهش استخراج می‌گردد، به توصیف آماری نشر کتاب به زبان ترکی آذری در ۴۰ سال گذشته می‌پردازد. در واقع هدف از اجرای پژوهش مذکور و انتشار نتایج آن، دسترسی به اطلاعاتی درباره وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری و سیر تحول آن در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی بوده تا با روشن شدن وضعیت فعلی و گذشته، برای برنامه‌ریزی‌های آتی و سیاست‌گذاری‌های خرد و کلان از نتایج حاصل استفاده‌های بهینه به عمل آید.

پرسش‌های پژوهش

به طور کلی در این پژوهش، پرسش اصلی مطرح شده عبارت است از این که وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری در سال‌های مورد پژوهش از نظر شمارگان، سال نشر و موضوع چگونه است؟ علاوه بر آن، نگارنده در صدد پاسخگویی به پرسش‌های پژوهشی زیر است:

۱. بیشترین تعداد کتاب ترکی آذری در چه سالی منتشر شده است؟
۲. چند درصد از کتاب‌های ترکی آذری منتشر شده، تألیفی هستند؟
۳. آیا در بین کتاب‌های ترکی آذری، کتاب‌های دو یا چند زبانه وجود دارد؟
۴. از نظر محل نشر، کتاب‌های ترکی آذری در چه وضعیتی قرار دارند؟
۵. چند عنوان از کتاب‌های ترکی آذری به چاپ مجدد رسیده‌اند؟
۶. بیشترین تعداد کتاب‌های ترکی آذری مربوط به چه موضوعی است؟
۷. متوسط شمارگان کتاب‌های ترکی آذری چقدر است؟
۸. کتاب‌های ترکی آذری از نظر قیمت در چه وضعیتی هستند؟

روش‌شناسی

با توجه به ماهیت موضوع پژوهش برای بررسی وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری بین سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۹۷ از روش استنادی و کتاب‌سنجی، با استفاده از آمار توصیفی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی کتاب‌های منتشر شده میان سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۹۷ به تعداد ۴۶۹۰ عنوان، بر پایه بانک اطلاعاتی مؤسسه خانه کتاب است. در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از سیاهه واری استفاده شد که برگرفته از منابع زیر بوده است:

نشریه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی تولید شده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، خانه کتاب؛
نشریه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی تولید شده از سوی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛

کتاب‌شناسی جامع آذربایجان شرقی. هادی هاشمیان. تبریز: مهد آزادی، ۱۳۸۳

کتاب‌شناسی توصیفی آثار موجود یا منتشره به زبان ترکی آذربایجانی در ایران (از چاپ سنگی تا ۱۳۷۰). نوشین موسوی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۳.

کتاب‌شناسی آذربایجان. نجیبه افنانی. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۲.

کتاب‌شناسی آذربایجان. ناهید حبیبی آزاد. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶.

در این بین بانک اطلاعاتی خانه کتاب، نسبت به دیگر منابع مشابه روزآمدتر، کامل‌تر و دقیق‌تر است که به عنوان منبع اصلی در نظر گرفته شده و از بقیه منابع به عنوان منابع تکمیلی استفاده لازم به عمل آمده است.

در این پژوهش پس از گردآوری و استخراج اطلاعات و داده‌ها، آمار نشر کتاب به زبان ترکی آذری برای ۴۰ سال مورد مطالعه قرار گرفته است که نتایج آن به همراه جداول مربوطه جهت استفاده ارائه گردیده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که وضعیت نشر کتاب به زبان ترکی آذری در سال‌های مورد پژوهش، وضعیت مطلوبی نبوده است. بر اساس داده‌های به دست آمده درباره وضعیت انتشار کتاب به زبان ترکی آذری در سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۹۷، انتشار کتاب از نظر کمی، نوع چاپ، محل نشر، نوبت چاپ و ... مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بر پایه داده‌های جدول ۱، در پاسخ به پرسش یک پژوهش می‌توان اشاره کرد که در مجموع تعداد ۴۶۹۰ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری در سال‌های مورد پژوهش منتشر شده است. بیشترین تعداد عنوان در سال ۱۳۹۷ به تعداد ۳۷۴ عنوان و کمترین تعداد عنوان در سال ۱۳۷۱ به تعداد ۸ عنوان کتاب منتشر شده است. با نگاهی به داده‌های به دست آمده می‌توان گفت که از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۷۹ تعداد عنوان کتب منتشر شده به زبان ترکی آذری در هر سال کمتر از ۱۰۰ عنوان بوده است. ولی از سال ۱۳۸۰ به بعد (به غیر از سال ۱۳۸۳) تعداد کتب منتشره در هر سال به بیش از یکصد عنوان افزایش پیدا کرده است. در مجموع نتایج نشان می‌دهد که اقبال برای پیشرفت در نشر کتاب به وضوح دیده می‌شود.

جدول ۱. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری برحسب سال نشر

ردیف	سال	تعداد	درصد
۱	۱۳۵۸	۷۴	۱٫۵۸
۲	۱۳۵۹	۳۵	۰٫۷۵
۳	۱۳۶۰	۴۰	۰٫۸۵

۰,۵۳	۲۵	۱۳۶۱	۴
۰,۴۹	۲۳	۱۳۶۲	۵
۰,۵۸	۲۷	۱۳۶۳	۶
۰,۹۲	۴۳	۱۳۶۴	۷
۰,۳۴	۱۶	۱۳۶۵	۸
۰,۵۸	۲۷	۱۳۶۶	۹
۰,۳۴	۱۶	۱۳۶۷	۱۰
۰,۸۳	۳۹	۱۳۶۸	۱۱
۱,۴۳	۶۷	۱۳۶۹	۱۲
۱,۵۸	۷۴	۱۳۷۰	۱۳
۰,۱۷	۸	۱۳۷۱	۱۴
۰,۲۱	۱۰	۱۳۷۲	۱۵
۰,۳۰	۱۴	۱۳۷۳	۱۶
۰,۲۶	۱۲	۱۳۷۴	۱۷
۰,۲۱	۱۰	۱۳۷۵	۱۸
۰,۸۷	۴۱	۱۳۷۶	۱۹
۱,۳۰	۶۱	۱۳۷۷	۲۰
۰,۹۰	۴۲	۱۳۷۸	۲۱
۰,۸۷	۴۱	۱۳۷۹	۲۲
۳,۳۳	۱۵۶	۱۳۸۰	۲۳
۳,۵۸	۱۶۸	۱۳۸۱	۲۴
۲,۸۱	۱۳۲	۱۳۸۲	۲۵
۲,۰۵	۹۶	۱۳۸۳	۲۶
۳,۳۷	۱۵۸	۱۳۸۴	۲۷
۳,۹۷	۱۸۶	۱۳۸۵	۲۸
۳,۹۲	۱۸۴	۱۳۸۶	۲۹
۴,۵۶	۲۱۴	۱۳۸۷	۳۰
۳,۲۸	۱۵۴	۱۳۸۸	۳۱
۵,۰۱	۲۳۵	۱۳۸۹	۳۲
۳,۹۷	۱۸۶	۱۳۹۰	۳۳
۳,۸۶	۱۸۱	۱۳۹۱	۳۴
۴,۰۷	۱۹۱	۱۳۹۲	۳۵
۶,۲۳	۲۹۲	۱۳۹۳	۳۶
۷,۲۷	۳۴۱	۱۳۹۴	۳۷
۷,۰۸	۳۳۲	۱۳۹۵	۳۸
۷,۷۸	۳۶۵	۱۳۹۶	۳۹
۷,۹۷	۳۷۴	۱۳۹۷	۴۰
۱۰۰	۴۶۹۰		

پاسخ پرسش دوم را در داده‌های جدول ۲ مشاهده می‌کنیم که بیشترین عنوان کتاب منتشر شده به تعداد ۳۳۷۷ عنوان تألیفی و کمترین تعداد ۴ عنوان به صورت افست منتشر شده است. این امر نشان‌دهنده تولید علم به معنای واقعی کلمه است. ترجمه کتاب از زبان‌های دیگر به زبان ترکی آذری در طول سال‌های مورد پژوهش به تعداد ۶۶۲ عنوان است.

جدول ۲. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری برحسب نوع تألیف

نوع تألیف	تعداد	درصد
افست	۴	۰,۰۹
بازنویسی	۱۳	۰,۲۸
تألیف	۳۳۷۷	۷۲
تألیف و ترجمه	۵۶	۱,۱۹
تألیف و گردآوری	۳۴	۰,۷۲
تدوین	۳۶	۰,۷۸
ترجمه	۶۶۲	۱۴,۱۲
تصحیح	۴۰	۰,۸۵
تهیه و تنظیم	۲۳	۰,۴۹
گردآوری	۴۲۰	۸,۹۶
گردآوری و ترجمه	۲۵	۰,۵۳
جمع	۴۶۹۰	۱۰۰

در پاسخ به پرسش سوم باید به داده‌های جدول ۳ توجه کرد که تعداد ۴۳۵۶ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری منتشر شده است و تعداد ۳۲۶ عنوان کتاب دو زبانه فارسی و ترکی آذری در طی سال‌های مورد مطالعه منتشر گردیده است. تنها ۸ عنوان کتاب از کتاب‌های منتشر شده در سال‌های مورد مطالعه دو یا چند زبانه بود که یکی از زبان‌ها، ترکی آذری است.

جدول ۳. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری برحسب زبان

زبان	تعداد	درصد
ترکی آذری	۴۳۵۶	۹۲,۸۸
ترکی / انگلیسی	۲	۰,۰۴
ترکی / استانبولی / انگلیسی	۱	۰,۰۲
ترکی / عربی / فارسی	۱	۰,۰۲
ترکی / فارسی	۳۲۶	۶,۹۶
ترکی / فارسی / ترکی استانبولی	۱	۰,۰۲

۰,۰۲	۱	ترکی / فارسی / کرمانجی
۰,۰۲	۱	ترکی / فارسی / لری / انگلیسی
۰,۰۲	۱	ترکی / استانبولی / فارسی / فرانسه / انگلیسی
۱۰۰	۴۶۹۰	جمع

برای پاسخ به پرسش چهارم، از داده‌های جدول ۴ استفاده می‌کنیم. از مجموع کتب منتشر شده به زبان ترکی آذری در سال‌های مورد مطالعه ۱۷۰۷ عنوان در تبریز انتشار یافته‌اند. بعد از آن تهران با انتشار ۱۵۹۲ عنوان کتاب در رتبه دوم قرار دارد. در ۱۶ شهر ایران هر کدام ۱ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری در طی سال‌های مورد مطالعه انتشار یافته است. علاوه بر شهرت تبریز به شهر اولین‌ها، زبان مادری مردم تبریز ترکی بوده و طبیعی است که از نظر تعداد عناوین منتشر شده در بین بقیه مناطق و شهرها رتبه اول را کسب نماید. تهران به دلیل این که مرکز سیاسی بوده و از طرفی مهاجران ترک زبان زیادی را در خود جای داده، بازار مناسبی برای چاپ و نشر کتاب به زبان ترکی آذری محسوب می‌شود.

جدول ۴. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری برحسب محل نشر

محل نشر	تعداد	درصد
آبیک	۱	۰,۰۲
آشخانه	۱	۰,۰۲
ابهر	۲	۰,۰۴
اردبیل	۳۸۵	۸,۲۱
ارومیه	۲۸۹	۱,۷۶
اصفهان	۱	۰,۰۲
اهر	۱۲	۰,۲۶
اهواز	۱	۰,۰۲
بجنورد	۲	۰,۰۴
بروجن	۱	۰,۰۲
بستان آباد	۲	۰,۰۴
بناب	۳۵	۰,۷۵
بندرعباس	۱	۰,۰۲
تبریز	۱۷۰۷	۳۶,۴۰
تبریز/ تهران	۲	۰,۰۴
تکاب	۱	۰,۰۲
تهران	۱۵۹۲	۳۳,۹
خوی	۴	۰,۰۸

۰,۰۶	۳	رشت
۲,۴۳	۱۱۴	زنجان
۰,۰۲	۱	ساوجبلاغ
۰,۰۲	۱	ساوه
۰,۰۲	۱۰	سراب
۰,۱۹	۹	سلماس
۰,۰۶	۳	شبستر
۰,۰۲	۱	شهرکرد
۰,۰۲	۱	شهریار
۰,۱۵	۷	شیراز
۰,۰۲	۱	قرچک
۰,۱۱	۵	قزوین
۶,۹	۳۲۶	قم
۱,۵۸	۷۴	کرج
۰,۰۲	۱	لنگرود
۰,۰۲	۱	ماکو
۰,۲۸	۱۳	مراغه
۰,۱۱	۵	مرند
۰,۰۲	۱	مشکین دشت
۰,۳۲	۱۵	مشهد
۰,۰۲	۱	میاندوآب
۰,۰۸	۴	میانه
۰,۱۳	۶	نقده
۰,۰۴	۲	ورامین
۰,۰۲	۱	همدان
۰,۹۶	۴۵	بی جا
۱۰۰	۴۶۹۰	جمع

با مراجعه به داده‌های موجود در جدول ۵، جواب پرسش ۵ که چند عنوان از کتاب‌های ترکی آذری به چاپ مجدد رسیده‌اند، به دست می‌آید. بر اساس داده‌های موجود، تعداد ۳۴۰۴ عنوان کتاب منتشره در سال‌های مورد پژوهش، چاپ اول بوده و تعداد ۸۲۷ عنوان کتاب به صورت چاپ مجدد انتشار یافته است. در این بین تعداد ۴۵۹ عنوان کتاب نیز نوبت چاپ‌شان مشخص نشده است. شاید عدم رونق بازار کتاب که به

فروش کم آن می‌انجامد، باعث بشود تا کتاب به چاپ‌های بعد نرسد و با یکبار چاپ و نشر کتاب، بازار اشباع گردیده و احساس نیاز به چاپ مجدد به وجود نیامده باشد.

جدول ۵. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری بر حسب نوبت چاپ

نوبت چاپ	تعداد	درصد
چاپ اول	۳۴۰۴	۷۲٫۵۸
چاپ مجدد	۸۲۷	۱۷٫۶۳
بدون مشخص بودن نوبت چاپ	۴۵۹	۹٫۷۹
جمع	۴۶۹۰	۱۰۰

در پاسخ به پرسش ششم، با نگاهی اجمالی به داده‌های موجود در جدول ۶ مشخص می‌شود که بیشترین کتب منتشر در سال‌های مورد پژوهش مربوط به موضوع ادبیات، به تعداد ۲۷۵۶ عنوان است و این مسئله شاید به خاطر وجود شاعران و ادیبان معروف در اعصار گذشته و حال این خطه از کشورمان که به زبان مادری خودشان شعر و نثر ادبی به رشته تحریر درآوردند، باشد. از طرف دیگر مردمانی که به زبان ترکی تکلم می‌کنند، معمولاً به ادبیات علاقه خاصی دارند. بنابراین، تقاضای لازم برای این چنین موضوعات موجب شده که بیشترین عناوین منتشر شده به موضوع ادبیات مربوط باشد. در طول سال‌های مذکور کمترین عنوان کتاب منتشره در موضوع علوم پایه، به تعداد ۲۱ عنوان بوده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری بر حسب موضوع

موضوع	تعداد	درصد
کلیات	۵۶	۱٫۲۰
فلسفه و روان‌شناسی	۳۹	۰٫۸۳
دین	۹۸۴	۲۰٫۹۸
علوم اجتماعی	۳۱	۰٫۶۶
زبان	۵۲۶	۱۱٫۲۲
علوم پایه	۲۱	۰٫۴۴
علوم عملی	۲۸	۰٫۶۰
هنر	۲۰۸	۴٫۴۳
ادبیات	۲۷۵۶	۵۸٫۷۷
تاریخ و جغرافیا	۴۱	۰٫۸۷
جمع	۴۶۹۰	۱۰۰

پاسخ پرسش هفتم را در جدول ۷ می‌توان مشاهده کرد که متوسط شمارگان کتاب در ۴۰ سال گذشته، متأسفانه هر سال رو به کاهش بوده است. شاید یکی از دلایل آن بالا بودن هزینه‌های تولید کتاب باشد. همچنین احتمالاً ورود تکنولوژی‌های جدید و فضای مجازی در امر اطلاع‌رسانی تأثیر بر کاهش معنی‌دار متوسط شمارگان کتاب داشته باشد. متوسط شمارگان بیشتر مربوط به سال ۱۳۵۸ به تعداد ۱۲۳۲۱ نسخه بوده و کمترین آن مربوط به سال ۱۳۹۷، به تعداد ۶۶۵ نسخه است.

جدول ۷. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری بر حسب شمارگان

متوسط شمارگان	سال
۱۲۳۲۱	۱۳۵۸
۹۶۰۴	۱۳۵۹
۵۷۸۱	۱۳۶۰
۷۹۵۶	۱۳۶۱
۷۳۲۹	۱۳۶۲
۶۵۱۷	۱۳۶۳
۷۰۱۱	۱۳۶۴
۶۹۸۶	۱۳۶۵
۵۳۳۹	۱۳۶۶
۵۲۱۷	۱۳۶۷
۵۰۲۴	۱۳۶۸
۴۹۱۷	۱۳۶۹
۴۸۸۱	۱۳۷۰
۴۶۰۴	۱۳۷۱
۴۳۷۹	۱۳۷۲
۴۲۲۰	۱۳۷۳
۴۱۰۰	۱۳۷۴
۴۰۵۰	۱۳۷۵
۴۰۲۵	۱۳۷۶
۴۰۱۰	۱۳۷۷
۳۹۹۰	۱۳۷۸
۳۹۶۵	۱۳۷۹
۳۹۰۵	۱۳۸۰
۳۸۸۰	۱۳۸۱
۳۸۲۵	۱۳۸۲
۳۶۰۰	۱۳۸۳
۳۵۵۰	۱۳۸۴

۳۴۰۵	۱۳۸۵
۳۳۰۰	۱۳۸۶
۳۰۵۰	۱۳۸۷
۳۰۰۵	۱۳۸۸
۳۰۰۰	۱۳۸۹
۲۳۵۰	۱۳۹۰
۲۰۰۰	۱۳۹۱
۱۹۱۵	۱۳۹۲
۱۸۱۰	۱۳۹۳
۱۱۱۵	۱۳۹۴
۸۵۵	۱۳۹۵
۷۹۰	۱۳۹۶
۶۶۵	۱۳۹۷

در پاسخ به پرسش ۸، با نگاهی گذرا به داده‌های جدول ۸ متوجه می‌شویم که متوسط قیمت کتاب در طول سال‌های مورد پژوهش همیشه رو به افزایش بوده است. ممکن است بالا رفتن قیمت کاغذ، مواد دیگری که در تولید و پخش کتاب نقش دارند، هزینه‌های انبار و نگهداری، هزینه‌های حمل و نقل، دستمزدها و ... افزایش شدید قیمت تمام شده کتاب را رقم بزنند. متوسط کمترین قیمت کتاب به سال ۱۳۵۸ و متوسط بیشترین قیمت آن به سال ۱۳۹۷ مربوط می‌شود.

جدول ۸. توزیع فراوانی انتشار کتاب به زبان ترکی آذری بر حسب متوسط قیمت

سال	متوسط قیمت (ریال)
۱۳۵۸	۱۲۱
۱۳۵۹	۲۱۷
۱۳۶۰	۲۴۷
۱۳۶۱	۳۰۹
۱۳۶۲	۴۱۷
۱۳۶۳	۵۶۹
۱۳۶۴	۶۲۹
۱۳۶۵	۶۹۱
۱۳۶۶	۷۹۴
۱۳۶۷	۹۹۲
۱۳۶۸	۱۳۱۹
۱۳۶۹	۱۵۸۴
۱۳۷۰	۱۶۲۷
۱۳۷۱	۲۰۱۳
۱۳۷۲	۲۸۷۱

۴۱۱۴	۱۳۷۳
۶۷۱۸	۱۳۷۴
۸۲۱۴	۱۳۷۵
۹۵۸۱	۱۳۷۶
۱۱۶۳۲	۱۳۷۷
۱۳۰۱۱	۱۳۷۸
۱۴۸۵۱	۱۳۷۹
۱۵۹۸۲	۱۳۸۰
۱۷۳۲۷	۱۳۸۱
۱۸۶۱۴	۱۳۸۲
۱۹۹۲۲	۱۳۸۳
۲۳۵۱۷	۱۳۸۴
۲۹۶۴۶	۱۳۸۵
۳۵۱۱۸	۱۳۸۶
۳۹۲۲۱	۱۳۸۷
۴۱۱۱۶	۱۳۸۸
۵۱۲۰۹	۱۳۸۹
۶۳۴۵۱	۱۳۹۰
۸۲۷۱۶	۱۳۹۱
۱۰۷۹۶۲	۱۳۹۲
۱۳۶۰۱۱	۱۳۹۳
۱۶۸۶۴۵	۱۳۹۴
۲۰۴۳۱۱	۱۳۹۵
۲۴۶۱۴۱	۱۳۹۶
۲۹۷۴۷۹	۱۳۹۷

بحث و نتیجه گیری

بدون تردید، نشر کتاب مهم ترین فعالیت فرهنگی هر کشور است؛ فعالیتی که رکود آن بر فعالیت های آفرینشی و حتی پژوهشی و مطالعات تأثیر می گذارد (نوروزی، ۱۳۹۵، ص. ۳). از نظر انتشار کتاب به زبان های محلی می توان گفت که تعداد کتاب های منتشر شده به زبان ترکی آذری، با در نظر گرفتن تعداد جمعیتی که به این زبان تکلم می کنند، خیلی اندک است. آمار موجود نشان می دهد که به طور متوسط در سال های مورد پژوهش، سالانه تعداد کمتر از ۱۲۰ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری منتشر شده است که در مقایسه با نیازهای مردم ترک زبان در کشور این تعداد خیلی ناچیز بوده و قابل دفاع نیست. از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۹۷ تعداد ۴۶۹۰ عنوان کتاب به زبان ترکی آذری منتشر شده است که بیشترین تعداد در سال ۱۳۹۷ به تعداد ۳۷۴ عنوان و کمترین آن به تعداد ۸ عنوان در سال ۱۳۷۱ بوده است.

در نتایج پژوهش مکی‌زاده (۱۳۸۲) نیز نتیجه مشابهی مشاهده می‌شود. همچنین در نتایج پژوهش مهدیانی و مرتضوی (۱۳۸۲) آمده است که نشر کتاب از نظر کمی از رشد مناسبی برخوردار بوده است. یکی از نتایج پژوهش روا و بیگدلی (۱۳۸۰) نشان می‌دهد که بیشترین کتاب در سال ۱۳۸۳ و کمترین تعداد در سال ۱۳۹۰ منتشر شده است. یانگ (۲۰۰۴) هم معتقد است که منحنی رشد نشر در کره جنوبی با شیب تندی مسیر خود را طی کرده است.

از مجموع کتاب‌های منتشر شده تعداد ۳۳۷۷ عنوان تألیفی است که نمایانگر وجود علما و دانشمندان طراز اول در حوزه‌های مختلف است. تنها ۴ عنوان کتاب به صورت افست منتشر شده است. یکی از نتایج پژوهش باب‌الحوائجی و دیگران (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که اکثر کتاب‌های منتشر شده (۷۷٪) به صورت تألیف است. همچنین از نتایج پژوهش روا و بیگدلی (۱۳۹۷) بر می‌آید که بیش از ۹۰ درصد کتاب‌های منتشر شده، تألیفی هستند.

تعداد کتاب‌های تک‌زبانه (ترکی آذری) ۴۳۵۶ عنوان بوده و تنها ۳۳۴ عنوان کتاب به دو یا چند زبان منتشر شده است.

با توجه به این که تبریز بزرگترین شهری است که اهالی آن به زبان ترکی آذری تکلم می‌کنند و به عنوان اولین شهری محسوب می‌شود که دستگاه چاپ در آنجا راه‌اندازی شده است، انتظار درستی خواهد بود که بیشترین کتاب به زبان ترکی آذری منتشر شده در کشور مربوط به این شهر باشد. ناگفته نماند که در مجموع تعداد کتب منتشر شده به زبان ترکی آذری در مقایسه با تعداد جمعیت چند ده میلیونی ترک‌زبان‌ها، خیلی اندک است؛ ولی در هر حال از نظر محل نشر کتاب‌ها به زبان ترکی آذری، تبریز با انتشار ۱۷۰۷ عنوان کتاب، در رتبه نخست و تهران با انتشار ۱۵۹۲ عنوان، در رتبه دوم قرار دارد. ضمناً ۱۶ شهر هر کدام با انتشار یک عنوان در رتبه آخر قرار دارند. در حالی که از نتایج پژوهش باب‌الحوائجی و دیگران (۱۳۹۰) بر می‌آید که محل نشر ۷۷ درصد از کتاب‌های منتشر شده، تهران بوده و مابقی در بقیه شهرها منتشر شده‌اند.

در کل از مجموع کتاب‌های منتشر شده، تعداد ۳۴۰۴ عنوان چاپ اول و ۸۲۷ چاپ مجدد است. بر اساس نتایج پژوهش باب‌الحوائجی و دیگران (۱۳۹۰) ۵۱ درصد از کتاب‌های منتشر شده چاپ اول هستند. همچنین در نتایج پژوهش روا و بیگدلی (۱۳۹۷) نشان داده شده که بیش از ۸۸ درصد از کتاب‌های منتشر شده، چاپ اول هستند. از مجموع کتاب‌های منتشر شده به زبان ترکی آذربایجانی تعداد ۲۷۵۶ عنوان به موضوع ادبیات و ۲۱ عنوان به موضوع علوم پایه مربوط است.

در پژوهش رنجبری (۱۳۸۰)، بیشترین تعداد کتاب‌های منتشر شده به موضوع دین و کمترین آن‌ها به موضوع هنر مربوط می‌شود. عین این نتیجه را در پژوهش صبوچی (۱۳۸۱) نیز می‌توان مشاهده کرد.

همچنین یکی از نتایج پژوهش مهدیانی و مرتضوی (۱۳۸۳) نشان می‌دهد که بیشترین رشد انتشار کتاب به موضوع دین و کمترین آن مربوط به کلیات، فلسفه و هنر است. بابایی درمنی (۱۳۸۶) معتقد است که در حوزه دین بیشترین کتاب و در حوزه هنر کمترین تعداد کتاب منتشر شده است. پژوهش روا و بیگدلی (۱۳۸۰) نشان می‌دهد که از نظر تعداد عنوان انتشار کتاب، موضوع‌های ادبیات و دین در رتبه اول و موضوع‌های فلسفه و روان‌شناسی در رتبه آخر قرار دارند. باب الحوائجی و دیگران (۱۳۹۰) نیز اذعان داشته‌اند که تعداد کتاب‌های منتشر شده در موضوع دین از بقیه موضوعات بیشتر است و در موضوع کلیات تعداد کمتری کتاب منتشر شده است.

متأسفانه، شیب تند نزولی شمارگان کتاب، تعداد آن را به عدد سه رقمی رسانده است. معمولاً، همه ساله متوسط شمارگان کتاب کمتر شده است. در حالی که در بیشتر کشورها متوسط شمارگان کتاب همه ساله رو به افزایش بوده و چرخه تولید و توزیع آن همیشه از رونق بالایی برخوردار است. یکی از دلایل کاهش شمارگان کتاب، نبود مشتری و خریدار به حد کافی در بازار نشر است. بیشتر ناشران اذعان دارند که تعداد اندک شمارگان کتاب منتشر شده، به فروش نرفته و سالیان متمادی در انبار ناشران، توزیع کنندگان و یا فروشندگان کتاب باقی می‌ماند و نهایتاً به عنوان کاغذ باطله فروش رفته سر از کارخانه‌های کارتن‌سازی در می‌آورد. دلیل دیگری که موجبات رکود بازار کتاب به زبان ترکی آذری را فراهم نموده است، مربوط به نبود سواد ترکی آذری در بین مردمان ترک زبان است. از آنجایی که آموزش زبان ترکی آذری در مدارس امکان‌پذیر نبوده است؛ در نتیجه، بیشتر ساکنان مناطق ترک نشین کشور از نعمت خواندن و نوشتن به زبان ترکی آذری محروم هستند. مخصوصاً در بین جوانان و نوجوانان رغبتی برای یادگیری زبان مادری در راستای خواندن و نوشتن دیده نمی‌شود. در حالی که مکی زاده (۱۳۸۲) معتقد است که در یزد نشر کتاب از سیر صعودی برخوردار بوده است. همچنین، مهدیانی و مرتضوی (۱۳۸۳) رشد انتشار کتاب را در ایران ۲۲ درصد مطرح نموده‌اند. یانگ (۲۰۰۴) هم اذعان دارد که در کره جنوبی انتشار کتاب از رشد فزاینده‌ای برخوردار است؛ اما، نتیجه پژوهش علی بابایی در منی (۱۳۸۶) در استان مرکزی همانند نتایج پژوهش حاضر بوده و مطرح می‌کند که در استان مرکزی نشر کتاب از رشد مناسبی برخوردار نبوده است. در همه سال‌های مورد پژوهش متوسط قیمت کتاب رو به افزایش بوده است. این امکان وجود دارد که بالا رفتن قیمت کتاب، تأثیر منفی بر میزان خرید آن داشته باشد و در نتیجه، یکی از دلایل کاهش سرانه مطالعه ناشی از گران بودن قیمت کتاب قلمداد شود.

سیاسگزاری

بدین وسیله از زحمات بی دریغ استاد راهنما سرکار خانم دکتر نجلا حریری و استاد مشاور سرکار خانم دکتر زهرا ابادری که با کمک ایشان این مقاله به اتمام رسید، تشکر می‌نمایم. سپاس قلبی خود را نثار داوران عزیزی که متحمل زحمات زیادی شده‌اند تا این مقاله برای چاپ مورد تأیید واقع گردد، می‌کنم. بر خود وظیفه می‌دانم که از همه مسئولان و دست‌اندرکاران نشریه وزین کتابداری و اطلاع‌رسانی علی‌الخصوص سرکار خانم سیده طویی پیراهش به خاطر زحمات بی‌دریغ‌شان، تشکر و قدردانی نمایم.

منابع

- آذرنگ، عبدالحسین (۱۳۸۰). *چون چرایی در باب سیاست‌های نشر کتاب*. تهران: کتابدار.
- آذرنگ، عبدالحسین (۱۳۷۸). *شمه‌ای از کتاب، کتابخانه و نشر کتاب*. تهران: کتابدار.
- افضلی، علی؛ ابوجعفری، روح‌الله (۱۳۹۷). *چالش‌های اقتصادی نشر در ایران: پیشنهاد شاخص‌های آمار اقتصادی و نوآوری، ماهنامه علمی- پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ۹، ۱-۱۷.
- افغانی، نجیبه (۱۳۷۲). *کتاب‌شناسی آذربایجان*. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- باب الحوائجی، فهیمه؛ مطلبی، داریوش؛ حریری، نجلا؛ مومنی، فرشاد (۱۳۹۰). *تحلیل آماری سیر تحول و زمینه‌های نشر کتاب ایران میان سال‌های (۱۳۵۸ - ۱۳۸۷)*، *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱، ۲۶۴ - ۲۴۱.
- بنی اقبال، ناهید؛ بیگم اوصیا، فاطمه (۱۳۸۴). *بررسی وضعیت نشر و توزیع کتاب در استان مازندران طی سال‌های (۸۴ - ۱۳۸۲)*، *کتاب ماه کلیات*، ۹۷ و ۹۸، ۷۰ - ۸۱.
- تجدد، نسترن (۱۳۸۴). *دیدگاه ناشران درباره ثبات سیاسی و اقتصادی حاکم در نشر کتاب طی سال‌های ۱۳۷۶ - ۱۳۸۳*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه فردوسی، مشهد.
- حاجی شیرزی، زهرا (۱۳۷۲). *بررسی وضعیت کتاب‌های منتشر شده فارسی در زمینه علوم پزشکی در طی برنامه‌ریزی پنج ساله اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۷۲-۱۳۶۸) در ایران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی، ایران.
- حبیبی آزاد، ناهید (۱۳۷۶). *کتاب‌شناسی آذربایجان*. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- حسینی، محمدرضا (۱۳۷۸). *بررسی وضعیت نشر کتاب در استان خراسان (۱۳۷۳-۱۳۷۷)* و *ترسیم وضعیت مطلوب*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- رداد، ایرج؛ قلعه‌نوی، آزاده (۱۳۹۱). *نگاهی به وضعیت شاخص‌های فرهنگی نشر شهر مشهد*. چاپ و نشر، ۲(۵)، ۲۳-۳۳.
- روا، محمد؛ بیگدلی، زاهد (۱۳۹۷). *بررسی وضعیت نشر کتاب در استان بوشهر بین سال‌های ۱۳۸۰ - ۱۳۹۰* و چاپ و چاپخانه. *جامعه، فرهنگ و رسانه*، ۷(۲۸)، ۶۰ - ۷۷.
- رنجبری، محمد (۱۳۸۰). *بررسی وضعیت کتاب‌های منتشر شده در ایران از سال ۱۳۵۷ تا آخر اسفند ۱۳۷۸*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت امور فرهنگی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.

- زند رضوی، سیامک؛ اخلاص پور، رویا (۱۳۷۹). بررسی وضعیت چاپ و نشر کتاب در کرمان (۱۳۷۴-۱۳۷۰). فصلنامه فرهنگ و ادب، ۷(۱۸)، ۱۰.
- شکوری، فرزانه (۱۳۷۸). مطالعه تطبیقی میان برآورد و تحقق اجرایی نشر کتاب در برنامه توسعه. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران.
- شمسی، اشرف (۱۳۸۸). بررسی وضعیت نشر کتاب در استان قم بین سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۸۶. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان.
- شوشه ریز، صدیقه (۱۳۷۶). بررسی وضعیت کتاب‌های منتشر شده در زمینه هنر در فاصله سال‌های ۱۳۷۴ تا پایان ۱۳۷۵. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران.
- صبوحی، مریم (۱۳۸۱). بررسی نقش ناشران مستقر در تهران در توسعه و پیشرفت فرهنگی کشور سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۹. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- علی بابایی درمنی، آذر (۱۳۸۵). بررسی وضعیت نشر استان مرکزی پس از انقلاب اسلامی. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- علیادونیقی، بابک (۱۳۸۰). بررسی وضعیت نشر در استان آذربایجان شرقی. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- عمادالله عموقین، جعفر؛ موسوی، رئوف (۱۳۸۳). بررسی وضعیت نشر در استان اردبیل بین سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۲. اردبیل: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اردبیل.
- کیاسی، سهیلا (۱۳۸۲). بررسی وضعیت نشر در استان تهران طی سال‌های (۱۳۷۸-۱۳۸۰) و ترسیم وضعیت مطلوب. پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت امور فرهنگی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- مطلبی، داریوش؛ شمسی، اشرف (۱۳۸۹). بررسی وضعیت نشر کتاب در استان قم بین سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۸۶. مجله کتاب ماه کلیات، ۱۴، ۶۶-۵۸.
- مکی زاده، فاطمه؛ طاهرزاده، نادر (۱۳۸۲). بررسی وضعیت نشر و ناشران کتاب در استان یزد. فصلنامه کتاب، ۱۴(۴)، ۳۴-۲۳.
- موسوی، نوشین (۱۳۷۳). کتاب‌شناسی توصیفی آثار موجود یا منتشره به زبان ترکی آذربایجانی در ایران (از چاپ سنگی تا ۱۳۷۰). تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- مهدیانی، علیرضا؛ مرتضوی، حسن (۱۳۸۲). سیمای نشر کتاب در ایران طی دو دهه اخیر. فصلنامه رهیافت، ۳۱، ۳۱-۲۴.
- نظر بلند، آزاده (۱۳۸۴). بررسی تطبیقی وضعیت نشر کتاب در ایران طی برنامه‌های دوم و سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۷۳-۱۳۸۲). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
- نقدی، پرستو (۱۳۸۷). بررسی وضعیت چاپ و نشر کتاب کتاب‌های علوم پزشکی فارسی از دیدگاه ناشران. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران.
- هاشمیان، هادی (۱۳۸۳). کتاب‌شناسی جامع آذربایجان شرقی. تبریز: مهد آزادی.

References

- Aliadunighi, B. (2001). *Investigating the publishing situation in East Azarbaijan province*. Master Thesis in Library and Information Science, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran.
- Ali Babaei Darmani, A. (2006). *A Study of the Publication Status of Markazi Province after the Islamic Revolution*. Master Thesis in Library and Information Science, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran.
- Ashrafi Rizi, H., Kazempour, Z., & Papi, A. (2010). Investigating the publications of specialized non-governmental publishers in the field of librarianship and information 2001-2008, *Library and Information Science*, 13(2), 319-296. (in Persian)
- Arastoopour, S. (2013). The analysis of knowledge and information science articles content matters: a specific view to both fields' user community and user and information services. (Editors: Azami, M., & Alizadeh, M.). In *Proceedings of the national congress of library and people*, 2013 Oct 9-10; Kerman, Tehran: Chapter; 2013. (in Persian)
- Azarang, A. H. (1999). *A glimpse of books, libraries and book publishing*. Tehran: Ketabdar. (in Persian)
- Azarang, A. H. (2001). *A few words regarding book publishing policies*. Tehran: Ketabdar. (in Persian)
- Bab Al-Hawajji, F., Matlabi, D., Hariri, N., & Momeni, F. (2011). Statistical analysis of the evolution and fields of book publishing in Iran between the years (1979-2008). *Journal of Library and Information Science*, Spring and Summer 2011, 1, 264-241. (in Persian)
- Bani Iqbal, N., & Begum Osia, F. (2005). Investigating the situation of book publishing and distribution in Mazandaran province during the years (2003-2005). *the book of the month of generalities*, January and February 2005 (97 & 98), 70 - 81. (in Persian)
- Book House Institute, available at: www.ketab.ir
- Boyarz, C. (2006). *Book publishing in Turkey: problems and prospectr in the context of industrialization*. M.S thesis. Availabel on: WWW.Francelivre.org
- Chi, Y. (2014). *The Evolution of Publishing: Challenges and Opportunities in Companions*. Lodon: Routledge.
- Emadullah Amuqin, J., & Mousavi, R. (2004). *Investigating the publishing situation in Ardabil province between 1996 and 2003*. Ardabil: Ministry of Culture and Islamic Guidance, General Directorate of Culture and Islamic Guidance of Ardabil province.
- Grigoriev, V., & Adjoubei, S. (2009). Survey of Book Publishing in Russia. *Publishing research Quarterly*, 25(1). Available on: <http://connection.ebscohost.com>
- Habibi Azad, N. (1998). *Bibliography of Azerbaijan*. Tehran: National Library of the Islamic Republic of Iran. (in Persian)
- Haji Shizari, Z. (1993). *A Study of the Status of Published Persian Books in the Field of Medical Sciences during the First Five-Year Plan of Economic, Social and Cultural Development (1993-1988) in Iran*. Master Thesis in Library and Medical Information. University of Medical Sciences, Iran. (in Persian)

- Hashemian, H. (2004). *Comprehensive Bibliography of East Azerbaijan*. Tabriz: Mahde Azadi. (in Persian)
- Hassani, M. R. (1999). *Investigating the situation of book publishing in Khorasan province (1373-1377) and drawing the desired situation*. Master Thesis in Library and Information Science. Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran.
- Horobets, O. O. (2018). Statistical Analysis of Book Publishing in Ukraine and in the World. *Statistics of Ukraine*, 81(2), 22-29.
- How, R. (2010). An overview of Taiwans book Publishing industry. *Publishing research Quarterly*, 26(3). Available on: <http://link.springer.com/>
- Jeffress, L., & Lyle, S. D. (2012). Maximizing Accessibility of academic Publications: Applications of Electronic Publishing Technology. *Contemporary Issues in Education Research*, 5(4). 257-264.
- Kiyasi, S. (2003). *Investigating the publishing situation in Tehran province during the years (1999-2001) and drawing the desired situation*. Master Thesis in Cultural Affairs Management, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran.
- Makizadeh, F., & Taherzadeh, N. (2003). Investigating the publishing situation of book publishers in Yazd province. *Book Quarterly*, 4(4), 34 - 23. (in Persian)
- Matlabi, D., & Shamsi, A. (2010). Investigating the situation of book publishing in Qom province between 1998 and 2007. *Book of the month of generalities*, 14, 66-58. (in Persian)
- Mehdiani, A., & Mortazavi, H. (2003). The appearance of book publishing in Iran during the last two decades. *Approach Quarterly*, 31, 31 - 24
- Mousavi, N. (1994). *Descriptive bibliography of existing or published works in the Azerbaijani Turkish language in Iran (from lithography to 1991)*. Tehran: National Library of the Islamic Republic of Iran. (in Persian)
- Naghdi, P. (2008). *A study of the publishing status of Persian medical science books from the perspective of publishers*. Master Thesis in Library and Medical Information, Iran University of Medical Sciences, Tehran. (in Persian)
- Naylor, B. (2001). Zool, The library in the electronic age: Holdings and access. Konyvtar az electronics korban: allomany elites es hozzaferes, Tudomanyos es muszak. *Tajekoztatas* 48(2), 71-6.
- Nazar boland, A. (2005). *Comparative study of book publishing in Iran during the second and third programs of economic, social and cultural development (2003-2004)*. Master Thesis, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran. (in Persian)
- Ozturk, S. A., Sevim, N., & Eroglu, E. (2006). Leisure book reading and purchasing: an analysis of Turkish consumers. *International journal of consumer studies*, 30(4), 378-388.
- Pecoskie, J., & Hill, H. (2015). Beyond traditional publishing models: An examination of the relationships between authors, readers, and publishers. *Journal of Documentation*, 71(3), 609-626.
- Rad, I., & Malakuti Nasab, E. (2013). Investigating the factors affecting the status of book publishing in Kohgiluyeh and Boyerahmad province from the perspective of publishers and bookkeepers. *Journal of Publishing*, 8, 41-59. (in Persian)

- Radad, I., & New Castle, A. (2012). A look at the situation of cultural indicators published in Mashhad. *Publication*, 2(5), 23-33.
- Ranjbari, M. (2001). *A review of the status of books published in Iran from 1978 to the end of March 1999*. Master Thesis in Cultural Affairs Management. Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran.
- Rava, M., & Bigdeli, Z. (2018). Investigating the situation of book publishing in Bushehr province between 2001 and 2011 and printing and printing house. *Society, culture and media*, 7(28), 60-77.
- Ridwan, S. M. (2015). Application of Electronic Scholarly Publishing in Digital Age: Prospects and Challenges in Nigerian Universities. *Europen Scientific Journal*, 11(8). P263-278
- Saboochi, M. (2002). *Investigating the role of publishers based in Tehran in the development and cultural progress of the country in the years 1370-1379*. Master Thesis in Library and Information Science. Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran. (in Persian)
- Shakoori, F. (1999). *A Comparative Study between Estimation and Executive Realization of Book Publishing in Development Plan*. Master of Thesis in Library and Information Science. Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran. (in Persian)
- Shamsi, A. (2009). *Investigating the situation of book publishing in Qom province between 1998 and 2007*. Master Thesis in Library and Information Science. Islamic Azad University, Hamadan. (in Persian)
- Shushe Riz, S. (1997). *A review of the status of published books in the field of art between 1995 and the end of 1996*. Master Thesis in Library and Information Science. Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran. (in Persian)
- Tajadod, N. (2005). *Publishers' views on the prevailing political and economic stability in book publishing during the years 1997-2004*. Master Thesis in Library and Information Science. Mashhad Ferdowsi University.
- Xiaomei, C. (2010). The turning point for cheinese book publishing industry. *Publishing research Quarterly*, 27(1). Available on: <http://link.springer.com>
- Yang, E. (2004). *The trade book publishing industry in south korea*. Published online, springer science. *Publishing research Quarterly*, 19(4), 44-37.
- Zand Razavi, S., & Ikhlaspour, R. (2000). Investigating the situation of book publishing in Kerman (1374-1371). *Culture and Literature Quarterly*, 7(18), 10.